

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

راهنمای زنگ

"خوآن زیار"

سازمان مدارس راه ایمان

تابستان ۱۴۰۴

کتاب، پزشکِ ذهن و روان ماست. در هر سنی که باشیم می‌توانیم با کتاب انس بگیریم و همراه شویم. کتابخوانی و مطالعه، خستگی‌های ذهنی ما را درمان کرده و دریچه‌ای تازه به دنیای ناشناخته‌ها باز می‌کند.

در خوان‌یار می‌خواهیم دانش‌آموزان، اولیاء و مربیان را به مطالعه و کتابخوانی تشویق کنیم، چراکه رفاقت با کتاب می‌تواند تأثیرات مثبت و ماندگاری بر زندگی همه‌ی ما داشته باشد. دوستی با کتاب نه تنها یک فعالیت سرگرم‌کننده است، بلکه مانند یک ابزار قوی در جهت رشد فردی و اجتماعی ما عمل کرده و کمک می‌کند تا زندگی غنی‌تری داشته باشیم.

یکی از روش‌های انس با کتاب به‌خصوص برای کودکان، قصه‌خوانی است. قصه‌خوانی نقش مؤثر و مفیدی در شکل‌گیری شخصیت کودکان دارد. قصه‌گویی و داستان‌خوانی، سنتی کهن است. کودکی بسیاری از ما همراه با داستان‌گویی بزرگ‌ترها سپری شده است. کودکان از طریق قصه‌خوانی با آداب، فرهنگ و سنت‌های سرزمین خود و دیگر جوامع آشنا می‌شوند. این آشنایی در آینده، پایه‌های رشد فرهنگی شخصیت آن‌ها را شکل می‌دهد.

والدین و مربیان عزیز، اگر می‌خواهید با کودکان ارتباطی صمیمانه برقرار کنید، بیاموزید داستان‌سرایی خوبی باشید. داستان‌ها خیلی بیشتر از واقعیت‌ها به یاد دانش‌آموزان و کودکان می‌مانند. قصه‌خوانی بهترین گزینه است، یک استراتژی آموزشی قوی و ضروری برای یادگیری دانش‌آموزان، که اگر با لذت و سرگرمی همراه شود اغلب به ثمر خواهد نشست.

خوان‌یار به عنوان یک روش و طرح مؤثر در قصه‌خوانی و کتابخوانی با صدای بلند، می‌تواند به اهداف زیر دست یابد:

- ایجاد علاقه به مطالعه و کتابخوانی در کودکان
- زبان‌آموزی به کودکان
- افزایش دایره‌ی واژگان
- جذاب و آسان کردن مباحث درسی
- تمرین دقت و توجه، با خوب گوش دادن و خوب نگاه کردن
- ایجاد تغییر مثبت در نگرش به یک موضوع
- تقویت ایده‌پردازی، تخیل، خلاقیت
- تقویت اعتماد به نفس و عزت نفس
- آموختن مهارت حل مسئله و تقویت آن

افلاطون در کتاب جمهوری در بیان اهمیت قصه‌خوانی برای کودکان می‌گوید:

«باید پرستاران و مادران را وادار کنیم که فقط حکایت‌هایی را که پذیرفته‌ایم، برای کودکان نقل کنند و متوجه باشند که پرورشی که روح اطفال به وسیله حکایات حاصل می‌کنند، به مراتب بیش از تربیتی است که جسم آن‌ها به وسیله‌ی ورزش پیدا می‌کند.»

نکته: کتابخوانی مقدمه‌ای است برای ورود به دنیای نوشتن.

چرا کتابخوانی یک استراتژی آموزشی مؤثر است؟

خواندن کتاب، ابزاری است که به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا دنیای اطراف خود را بهتر بشناسند و درک کنند. همچنین به کودکان یاد می‌دهد خود را در موقعیت‌های مشابه کنار قصه‌گو تجسم کنند.

کتابخوانی با صدای بلند یک استاندارد آموزشی رایج است، دانش‌آموزان توانایی بازگویی رویدادها به ترتیب زمانی را یاد می‌گیرند و گوش دادن به داستان و خواندن آن را که یک قدم مهم در رشدشان است تمرین می‌کنند.

داستان‌ها، یادگیری را جذاب‌تر و سرگرم‌کننده‌تر می‌کنند و در عین حال به دانش‌آموزان کمک می‌کنند تا اطلاعات مرتبط را بهتر درک کنند و به خواندن علاقه‌مند شوند. علاقه به مطالعه اولین و مهم‌ترین هدف خوان‌یار است.

زمانی که کودکان در خواندن به مهارت کافی رسیدند گام دوم که خواندن کتاب توسط خود دانش‌آموزان است، آغاز می‌شود. هنگامی که روح کودکان با کتاب‌های مفید و آموزنده تغذیه شد و مهارت خواندن کتاب‌های گوناگون را کسب کردند، حال نوبت به قدم سوم و نهایی می‌رسد. قصه‌نویسی! که تکمیل‌کننده تمام آموزش‌های قبلی است.

• خوان‌یار:

خوان‌یار طرحی است که به معلمان و مربیان عزیز کمک می‌کند تا نکات کلیدی را در مورد کتابخوانی با صدای بلند برای تمام سنین بیاموزند. در نهایت معلم، مربی و همچنین والدین می‌توانند بنابه نیاز و ضرورت، این آموزش‌ها را به دانش‌آموزان نیز یاد بدهند.

مهم‌ترین نکته‌ای که باید به خاطر داشته باشیم این است که مطالعه کردن یک تجربه‌ی شیرین، لذت بخش و آسان برای کودکان باشد. خوان‌یار در همین مدت کوتاهی که از اجرای آن در مدارس می‌گذرد، تأثیرات بسیار سودمند و معجزه‌گری در خوانش، صحبت کردن و اعتماد به نفس دانش‌آموزان گذاشته، که نشانه‌ای از موفقیت‌آمیز بودن این طرح است و ثابت می‌کند اگر آموزش با آگاهی و تدبیر همراه شود می‌تواند بسیار اثربخش و امیدوارکننده باشد.

نکته: مربیان و والدین عزیز توجه داشته باشید، هیچ‌گاه دانش‌آموزی را که مایل به فعالیت نیست، مجبور به خواندن کتاب با صدای بلند نکنید، می‌توانید در زمان مناسب از او بخواهید تنها برای شما کتاب بخواند. سعی کنید ارتباط دوستانه‌ای با کودکان و نوجوانان برقرار کنید، مخصوصاً در سال‌های ابتدایی (از کلاس اول تا سوم) که آنان در آغاز یادگیری خواندن هستند. در این سال‌ها مراقب باشید که روی فرآیند یادگیری خواندن تأکید زیادی نکنید و در عین حال کودکان را تشویق کنید که خواندن را تمرین کنند.

نکته: اولیاء و معلمان عزیز! پیش از کتابخوانی در حد امکان در مورد آثار قبلی نویسنده‌ی کتاب، انتشارات (اگر شناخته شده باشد)، مترجم، تصویرگر و... تحقیق کنید و با توجه به پایه‌ی کلاسی و گروه سنی کودکان توضیح مختصری برای خود یادداشت کنید. همین‌طور چندبار کتاب مورد نظر را بخوانید تا به آن مسلط شوید و مدت زمان، ابزار مورد نیاز و تمرین‌های لازمی که برای خواندن آن باید در نظر بگیرید مدیریت کنید.

• خوان‌یار شامل سه قسمت می‌باشد:

بخش اول: فعالیت‌ها و تمرین‌های معلم قبل از ورود به کلاس (برای والدین قبل از شروع کتابخوانی)

بخش دوم: فعالیت‌ها و تمرین‌های معلم در کلاس برای یادگیری بهتر دانش‌آموزان (در حین خواندن کتاب)

بخش سوم: فعالیت‌ها و تمرین‌های معلم بعد از کلاس (بعد از کتابخوانی)

بخش دوم:

فعالیت‌ها و تمرین‌های معلم در کلاس برای یادگیری بهتر دانش‌آموزان (در حین خواندن قصه)

۱. گام اول، معرفی خود

۲. گام دوم، دوره‌می

۳. گام سوم، استفاده از ابزار

گام سوم، استفاده از ابزار

استفاده از ابزارهای کمک‌آموزشی در کتاب‌خوانی می‌تواند تأثیر زیادی در جذابیت داستان و درک آن برای کودکان داشته باشد. (ابزارهایی شامل عکس‌ها یا کارت‌های تصویری که شخصیت و یا مکان‌های مرتبط با داستان را توصیف می‌کنند) این وسایل و ابزارها که قبل از ورود به کلاس آماده و جمع‌آوری شده است به معلم کمک می‌کند تا محتوا را بهتر منتقل کند و توجه دانش‌آموزان را جلب نماید. در ادامه برخی از ابزارهای مؤثر در قصه‌گویی معرفی می‌شود.

• تصاویر و کارت‌های تصویری

توصیف شخصیت‌ها و مکان‌ها: استفاده از تصاویر شخصیت‌های داستان یا مکان‌های کلیدی می‌تواند به کودکان کمک کند تا داستان را بهتر درک کنند.

ایجاد ارتباط بصری: تصاویر می‌توانند احساسات و وضعیت‌های مختلف در داستان را به تصویر بکشند.

• عروسک‌ها

تجسم شخصیت‌ها: عروسک شخصیت‌های داستان، می‌توانند به زنده کردن داستان کمک کنند. معلم می‌تواند از عروسک‌ها برای نمایش دیالوگ‌ها و تعاملات بین شخصیت‌ها استفاده کند.

مشارکت فعال کودکان: کودکان می‌توانند عروسک‌ها را در دست بگیرند و نقش‌های مختلف را بازی کنند.

• وسایل صوتی

افزایش جذابیت داستان: می‌توان از موسیقی پس‌زمینه یا صداهای طبیعی برای ایجاد فضای مناسب استفاده کرد. برای مثال صدای باران یا آواز پرندگان می‌تواند به داستان زندگی بخشد.

صداگذاری: معلم می‌تواند صداهای مختلف را با کمک وسایل صوتی تولید و اجرا کند تا شخصیت‌ها را بهتر به تصویر بکشد.

• ویدئوها و انیمیشن‌ها

تصویری کردن داستان: استفاده از ویدئوها یا انیمیشن‌ها برای نمایش داستان می‌تواند به درک بهتر کودکان کمک کند.

ایجاد انگیزه: این ابزارها می‌توانند توجه کودکان را بیشتر جلب کنند و آن‌ها را به داستان علاقه‌مند نمایند.

• بازی‌های گروهی

تجسم داستان: طراحی بازی‌هایی با نقش‌های مرتبط با داستان، می‌تواند به کودکان کمک کند تا درک بهتری از مفهوم داستان پیدا کنند.

تشویق به همکاری: این بازی‌ها می‌تواند توانایی‌های اجتماعی کودکان را تقویت کند و آن‌ها را به همکاری و تعامل تشویق کند.

نکته: استفاده از ابزارهای کمک‌آموزشی در کتاب‌خوانی نه تنها به جذابیت داستان‌ها می‌افزاید، بلکه می‌تواند به یادگیری و درک عمیق‌تر کودکان از مفاهیم آموزشی نیز کمک کند. این ابزارها فضای یادگیری را متنوع و سرگرم‌کننده می‌سازند و به خلاقیت و تفکر انتقادی در کودکان کمک می‌کنند.

مثال: برای مثال، می‌توان داستان «شنل قرمزی» را با استفاده از ابزارهای کمک‌آموزشی به شکل جذاب‌تری اجرا کرد. مراحل و ابزارهایی که می‌توانید برای اجرای این داستان استفاده کنید در ادامه بیان می‌شود.

خلاصه داستان: مادر شنل قرمزی به او می‌گوید که به خانه‌ی مادر بزرگش برود و از راه جنگل عبور کند. در راه، شنل قرمزی با یک گرگ روبه‌رو می‌شود. گرگ فریب کار از او می‌پرسد کجا می‌رود و به او پیشنهاد می‌کند که از مسیر دیگری برود تا زودتر به مقصد برسد. شنل قرمزی فریب او را خورده و درحالی‌که از راه دورتر به سمت خانه مادر بزرگش می‌رود، گرگ به خانه مادر بزرگ می‌رسد، او را در کمند حبس می‌کند و به جای او در رختخوابش می‌خوابد. وقتی شنل قرمزی به خانه مادر بزرگش می‌رسد، متوجه تغییراتی در ظاهر او می‌شود. او از مادر بزرگ می‌پرسد: "چرا چشمانت این قدر بزرگ هستند؟" و گرگ به او پاسخ می‌دهد: "تا بهتر تو را ببینم!" در نهایت، یک شکارچی که در آن اطراف بوده، صدای شنل قرمزی را می‌شنود و به خانه می‌آید. او گرگ را می‌کشد و مادر بزرگ و شنل قرمزی را نجات می‌دهد.

• معرفی داستان با تصاویر

تصاویر شخصیت‌ها: قبل از شروع داستان، تصاویری از شخصیت‌ها مانند «شنل قرمزی»، «گرگ» و «مادر بزرگ» را نشان دهید. از کودکان بخواهید تا حدس بزنند هر شخصیت چه نقشی در داستان دارد.

نقشه‌ی داستان: یک نقشه‌ی ساده از مسیر خانه‌ی شنل قرمزی به خانه مادر بزرگ بکشید و آن را به دیوار کلاس بچسبانید. این نقشه می‌تواند به کودکان کمک کند تا سیر روایت داستان را بهتر درک کنند.

• استفاده از عروسک

عروسک‌های کوچک از شخصیت‌های داستان مانند شنل قرمزی و گرگ تهیه کنید. به کودکان اجازه دهید که عروسک‌ها را در دست گیرند و نقش‌های مختلف را بازی کنند.

در حین قصه‌گویی، از عروسک‌ها برای نمایش دیالوگ‌ها و تعاملات بین شخصیت‌ها استفاده کنید. مثلاً، وقتی گرگ در حال فریب دادن شنل قرمزی است، عروسک گرگ را به جلو بیاورید و صدای او را تقلید کنید.

• استفاده از وسایل صوتی

موسیقی پس‌زمینه: از یک موسیقی ملایم و مناسب برای داستان استفاده کنید تا فضای داستان را زنده‌تر کند. می‌توانید موسیقی را هنگام ورود شنل قرمزی به جنگل پخش کنید.

صداهای طبیعی: صدای پرندگان یا باد را در زمان معین در داستان پخش کنید تا حس واقع‌گرایی بیشتری به داستان بدهید.

• ویدئو یا انیمیشن

نمایش ویدئو: اگر امکان دارد، یک ویدئو یا انیمیشن کوتاه از داستان «شنل قرمزی» قبل از قصه‌گویی نمایش دهید. این کار می‌تواند به جلب توجه کودکان کمک کند و آن‌ها را به داستان علاقه‌مند کند.

• فعالیت‌های گروهی

بازی نقش‌آفرینی: بعد از پایان داستان، می‌توانید یک بازی نقش‌آفرینی برگزار کنید. کودکان را به گروه‌های کوچک تقسیم کنید و از آن‌ها بخواهید که قسمت‌های مختلف داستان را بازی کنند. این کار می‌تواند به تقویت مهارت‌های اجتماعی و خلاقیت آن‌ها کمک کند.

• فعالیت‌های هنری

کاردستی: از کودکان بخواهید تا کاردستی‌هایی از شخصیت‌های داستان بسازند. مثلاً می‌توانند شنل قرمزی یا گرگ را با کاغذ یا مقوا بسازند و در کلاس به نمایش بگذارند.

نکته: با استفاده از این ابزارها و روش‌ها، قصه‌گویی «شنل قرمزی» به یک تجربه‌ی یادگیری جذاب و سرگرم‌کننده تبدیل می‌شود. این روش‌ها نه تنها به درک بهتر داستان کمک می‌کنند، بلکه مهارت‌های اجتماعی، خلاقیت و تفکر انتقادی کودکان را نیز تقویت می‌کنند.